

PLANTEN IN IJSLAND

Saxifraga Cotyledon

Wie aan IJsland denkt, denkt wellicht niet in de eerste plaats aan planten. Het beeld van ijzige vlaktentbarre toendra's en ongenaakbare steenwoestijnen blijkt bij de meesten van ons nog steeds gemeengoed te zijn. Bij zo'n voorstelling kan men zich dan ook nauwelijks een begroeiing van enige omvang voorstellen. Voor mij echter is het een uitdaging aan te tonen, dat IJsland wel degelijk op dit gebied iets te bieden heeft en dat het stereotype beeld, dat hierboven is weergegeven, zeker niet opgaat.

Ik moet wel bekennen, dat ik, tezamen met nog drie leden van onze vereniging, deze zomer niet speciaal voor de planten naar IJsland ben gegaan. Allereerst dachten wij aan de verschillende vogels, die in Nederland niet of nauwelijks te zien zijn, de grote verscheidenheid aan vulkanische activiteiten en aan de geweldige gletsjers, waardoor IJsland zo beroemd is.

Aangekomen in Reykjavik kwam de eerste verassing. Ons was steeds het beeld voorgelaten, dat op IJsland nauwelijks een boom te bekennen zou zijn. Dit was geenszins het geval, want in de stadsparken en tuinen waren tal van mooie bomen te zien. Het grootst wordt een soort populier, die erg lijkt op onze balsumpopulier, maar iets smallere bladeren heeft. Zoals gebruikelijk in noordelijke streken zagen wij ook hier veel berken. De lijsterbessen bereiken hier een, voor ons ongekende hoogte met een stamdoorsnede van soms meer dan 20 cm. Op wat meer beschutte plaatsen groeien behoorlijke iepen en esdoorns. De meelbes is een der meest algemene bomen. Hier en daar zagen wij zelfs nog gouden regenbomen, die hier in de maand juli nog in bloei stonden. En dan te bedenken, dat je hier om en nabij de poolcirkel vertoeft.

Een volgende verassing was het klimaat. We waren op het ergste voorbereid, maar eenmaal in de stad Reykjavik was het er heerlijk weer met temperaturen van rond de twintig graden, veel zon en nauwelijks een zuchtje wind. Ik kan me herinneren, dat ik dit jaar nog aan de Middellandse Zee soms onaangener heb gezeten. De tuinen boden eveneens een rijke en gevarieerde aanblik met een veelheid aan kleurige bloemen.

Buiten de stad kreeg IJsland een beetje het beeld, dat we ons hadden voorgesteld. Woeste, onherbergzame berggruggen, hier en daar met ijs bedekt. Tussen deze bergen liggen wijd verbreid enorme lavavelden, gevormd door vulkaanuitbarstingen van soms vele eeuwen her.

Deze lavavelden bieden soms een woestijnachtige aanblik, vergelijkbaar met een soort maanlandschap. Temidden van deze lavavelden verheffen zich overal steile hoogopgaande vulkanen, soms bijna 2000 meter hoog. Pioniers in dit landschap zijn een ondersoort van de blaassilene, die brede kussens op de zwarte lava vormt en het engels gras. De lava en zeker het lavagruis zijn zeer poreus en laten het water snel door. Daarom ziet het landschap er soms erg droog uit, hoewel de regenval ruimschoots voldoende is voor een behoorlijke plantengroei. De omgeving van de beken geven echter een geheel andere aanblik. Dikke kussens van verschillende soorten mos in allerlei tinten omzomen het water. Hiertussen zijn regelmatig polletjes parnassia te vinden met de mooie geaderde witte bloemen. In vochtige duinvalleien is deze plant bij ons ook nog wel te vinden, maar het blijft hier een zeldzame verschijning. Verder zagen we een lager blijvende vorm van het ons bekende wilgeroosje aan. De bloemen van deze plant zijn daarentegen veel groter, zoals op de hiernaast aangebrachte afbeelding te zien is. Soms groeit het zo overvloedig, dat de oevers roze getint zijn door zijn heldere roze bloemen. Een reus in de IJslandse plantenwereld is de grote engelwortel, een rijzige plant met groenkleurige bloemschermen, familie van het ons bekende fluitekruid. Meer tegen de hellingen groeit een nauwe verwant van onze rateelaar, maar dan met purper-paarse bloemen, de zg. Bartsia Alpina. Een Nederlandse naam heeft dit plantje niet, maar de IJslanders noemen dit plantje Lokasjoöbroöir. Wanneer men goed tussen het opgaand gesteente kijkt, ziet men al dadelijk verschillende soorten steenbreken. De naam van deze familie verradt al iets van de functie van deze planten. Vaak staan ze eenzaam temidden van de kale rots en puin, maar toch weten ze door hun sterk wortelgestel het nodige voedsel tussen en uit de stenen vandaan te halen. De kleur van de bloemen is meestal wit en de grootte van deze groep planten loopt nogal uiteen. Er zijn hele nietige plantjes bij, maar ook hele grote, zoals de Saxifraga Cotyledon (zie eerste afbeelding in dit artikel). Er groeien twee mooie gele steenbreken, die tot hele kussens kunnen uitgroeien. Het gaat hier om de soorten Saxifraga Aizoides en Saxifraga Hirculus.

Chamerion Latifolium

Denkt men aan bergland dan verwacht je ook gentianen aan te treffen. Ook op IJsland ontbreken zij niet, al zijn ze wel wat kleiner dan we bijvoorbeeld in de Alpen gewend zijn. De volgende soorten, gekenmerkt door diep-blaue bloemen, hebben wij gevonden: Calathiana Nivales, Centianella Campestris en Lomatogonium Rotatum.

Erigeron borealis

Op wat meer vochtige plekken wisten we zelfs een tweetal orchideeënsoorten te ontdekken n.l. de *Limnorchis Hyperborea* (Groenlandse nachtorchis) en de *Coeloglossum Viride* (Groen nachtorchis). Het formaat van deze orchideeënsoorten valt niet te vergelijken met zijn tropische soortgenoten, maar de bloemen zijn qua vorm en kleur minstens zo fraai.

Tamelijk algemeen is ook een soort fijnstraal, die nog het meeste lijkt op de alpenfijnstraal. Oppervlakkig gezien doet dit plantje iets denken aan een madeliefje; het behoort overigens tot dezelfde familie. De bloem is licht-rose van kleur. Een afbeelding van dit plantje ziet u hiernaast. Het echt walstro, zo bekend uit onze duinen, bedekt grote delen van de steenachtige grond met zijn helder-gele bloemtrosjes. Vaak wordt deze plant vergezeld van zijn directe familielid, het noords walstro, dat witte bloemtrosjes heeft. Qua aanzien is het wat losser en grover dan het echt walstro. Een bijzonder fraai plantje is het vetblad, een vleesetend plantje, dat mugjes, vliegjes e.d. op zijn kleverige bladeren vangt. Het doet enigszins denken aan een viooltje, dat op een steeltje uit het bladrozet naar boven komt. In Nederland is dit mooie plantje met z'n donkerblauwe bloemen helaas bijna uitgestorven, maar hier komt het gelukkig nog vrij veelvuldig voor. Er groeit ook nog een witte variëteit in IJsland, maar deze hebben we niet gezien.

In de kleine plasjes temidden van het bergland groeit veelvuldig het waterdrieblad, in Nederland slechts zeer weinig te zien, omdat deze plant op schoon water gesteld is. Deze zelfde plasjes geven vaak nog een bijzonder bont beeld te zien vanwege het talrijke voorkomen van de arctische vorm van het wollegras.

Ook in Nederland komen familieleden van deze plant voor, maar toch niet zo overvloedig en dicht opeenstaand als hier. In dezelfde omgeving treffen we ook de wateraardbei aan met zijn mooie donkerrode bloemen. Wie wel eens in de omgeving van de Nieuwkoopse Plassen is geweest kan deze plant beslist voor zich halen. Vaak staat deze wateraardbei naast een bijzondere variëteit van de vrouwenmantel met diep ingesneden bladeren. Op de wat drogere oevers van deze plasjes is het knikkend nagelkruid een vertrouwde verschijning. Tussen al het water in staat op verschillende plaatsen de zg. *Dryas Octopetala* met zijn grote witte bloemen. Hij lijkt een beetje op ons duinroosje en is daar ook familie van.

Dryas Octopetala

Naast het grote hoofdeiland van IJsland bezochten we ook nog de westmanseilanden, een Kleine archipel ten Zuiden van IJsland. Deze eilandengroep herbergt weer een aantal aparte soorten vanwege de ligging temidden van de Atlantische Oceaan. Het zou te ver voeren al de soorten te vermelden, die wij daar weer tegen kwamen, maar twee er van zijn o.i. zeker het vermelden waard. Vlakbij de kust groeit in behoorlijk aantal een laagblijvende kruipende lathyrus met hele mooie roze bloemen (*Lathyrus Maritimus*). Op het strand zelf troffen we grote toeven van de *Mertensia Maritima* aan. De blaadjes van deze plant zijn zeegroen, terwijl de talrijke bloemen blauwachtig-purper zijn. De bloemen lijken een beetje op de bloemen van de smeerwortel, tot wiens familie deze plant ook behoort.

U zult begrijpen, dat in een kort artikel als dit nauwelijks een volledig beeld gegeven kan worden van de omvangrijke flora van IJsland, zeker wanneer men bedenkt, dat ook de paddestoelen, mossen, korstmossen en varens een wereld op zich vormen. Met wat hier is weergegeven hoop ik toch een klein beetje belangstelling te hebben opgewekt voor deze misschien wat vergeten uithoek van onze aarde. Ik zelf ben van mening, dat een bezoek aan IJsland beslist de moeite waard is en dat u daar veel van uw gading zult vinden.

C.M.J. Verweij.

Steenbreken

S. aizoides L. Urfasteinbrjótur

S. caespitosa L. Páfuasteinbrjótur
